

קול צופיין

קול צפ"יך נשאו קול יחדו ירגנו

גיליון מס' 1287

ויקרא תשפ"ו | השיעור השבועי מיסודו של מרן הראשון לציון הרה"ג המקובל האל-קי הרב **מרדכי אליהו** זצוק"ל

השיעור נמסר ע"י הרה"ג **שמואל אליהו** הרב הראשי של צפת

שאלות לקראת פסח

ישראל גדל כמו עובר במעי אמו ואחר כך נולד שנאמר (מכה ה ב) "לִכֵּן יִתְּנֶם עַד עֵת יוֹלְדָה יִלְדָה, וַיִּתֵּר אֶחָיו יֵשׁוּבוּן עַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל" (סנהדרין צח:).

מלחמות רומי ופרס

בגמרא יומא (א/י) יש בנושא זה מחלוקת. לדעת רבי יושע בן לוי בשם רבי "עתידה רומי שתפול ביד פרס". וכן "אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן משום רבי יהודה ברבי אלעאי עתידה רומי שתפול ביד פרס קל וחומר ומה מקדש ראשון שבנאוהו בני שם והחריבוהו כשדיים נפלו כשדיים ביד פרסיים, מקדש שני שבנאוהו פרסיים והחריבוהו רומיים, אינו דין שיפלו רומיים ביד פרסיים? לעומתם סובר רב כי גזירת מלך ש"פרס תפול ביד רומי". אחר כך תמלוך אדום תשעה חודשים כ"הריון" לפני לידת מלכות המשיח בישראל.

פירוש שתי הדעות בימינו

בימינו אפשר להבין את שתי הדעות שנראות מנוגדות. בצד הצבאי אין כח לפרס ולאיסלם לעמוד בפני כוחה של אדום - דהיינו המדינות הנוצריות. ולכן אמריקה מנצחת את אירן ולא משאירה לה שום אפשרות לקום על רגליה. עם זאת הדת המוסלמית מפוררת את מדינות אירופה מבפנים בהפצת דת האיסלם ומחלישה את כוחם. כך היא מתחילה לעשות גם בארה"ב. בסיום מאבקם באה ישראל ומחברת בין הצדדים הטובים של העולם המזרחי עם הצדדים החיוביים של העולם המערבי, ותוסיף עליהם את הקומה המיוחדת של ישראל.

שלבי ההתפתחות של מדינת ישראל

מי שקורא את הפרק בקודם במיכה (ד) רואה כי התיאור שלו מתאים למה שראינו ורואים במדינת ישראל. בתחילה יהיה קיבוץ גלויות "ב"ים ההוא נאם ה' אספה הצלעה והנדחה אקבצה ואשר הרעתי: ושמותי את הצלעה לשארית והנהלצה לגוי עצום ומלך ה' עליהם בהר ציון מעתה ועד עולם". אחר כך מתאר הנביא ארבע מדרגות של מלכות "ואתה מגדל עדר עפל, בת ציון עדיך תאתה, ובאה הממשלה הראשנה, ממלכת לבת ורשקם".

משכה מלכותיהו עד דאתי משיח

מלכויות לא בערבוביא

הגמרא מספרת על הדין לאומות העולם בימות המשיח, "דרש רבי חנינא בר פפא, ואי תימא רבי שמלאי, לעתיד לבא מביא הקדוש ברוך הוא לספר תורה, ומניחו בחיקו ואומר, כל מי שעסק בה יבא ויטול שָׂכְרוֹ. מיד מתקבצים ובאים עובדי כוכבים בערבוביא, שְׁנָאֵמֵר, "כל הגוים נקבצו יחדו" וגו'. ואמר להם הקדוש ברוך הוא, אל תכנסו לפני בערבוביא, אלא תכנסו כל אומה ואומה וסופריה" (ע"ז ב.).

פיתוח העולם עוזר ללימוד תורה

מיד נכנסת לפניו מלכות רומי תחלה. מאי טעמא? משום דחשיבא, שטבעה יציאת בכל העולם. וכו' ואומר להם הקדוש ברוך הוא, בפה עסקתם? אומרים לפניו, רבונו של עולם, הרבה שוקים תקנינו, הרבה מרחצאות עשינו, הרבה כסף וזהב הרבינו, וכולן לא עשינו אלא בשביל ישראל, כדי שיתעסקו בתורה". אע"פ שזו לא הייתה כוונתם, פיתוח העולם עוזר ללימוד תורה (ע"ב"ז).

פרס - משכה מלכותיהו עד דאתי משיח

יצאה מלכות רומי, נכנסה מלכות פרס אחריה ואחריהן כל שאר המדינות בעולם. שואלת הגמרא למה שתי המדינות הללו נזכרות בשמן ולמה האחרות לא מוזכרות בשמן? ועונה כי שתיהן חשובות מאוד כי "הנך משכה מלכותיהו עד דאתי משיח" (עבודה זרה ב/ב) מלכות רומא ופרס תמשיך עד ימות המשיח. מסביר המהר"ל שפרס מייצגת את מלכות ישמעאל דהיינו האיסלם. ורומא את אדום שהיא הנצרות.

עתידה פרס שתפול ביד רומי

מקשה התוספות הרי בסנהדרין אמרין עתידה פרס שתפול ביד רומי. אם כן פרס לא תשלוט עד ימות המשיח? ועונה תוס' כי אחרי שהנוצרים יכבשו את הישמעאלים "עתידה מלכות רומי שתפשוט על כל העולם תשעה חדשים" ותשעה חודשים אלו יהיו כמו ימי העיבור שבהם עם

מסביר המלבי"ם את המושג 'מגדל עדר' כתיאור של קיבוץ נדחי ישראל למגדל ששומר על הצאן שלא יתפזרו ולא יזנקו. המגדל הזה מומשך וגדל ליעל פת ציון שהוא מבצר חזק. אח"כ "באה הקמפלה הראשונה" - "שיהיה להם קצת ממשלה והנהגה כמו שהיו לישראל בימים הראשונים לפני מלך מלך לבני ישראל שהיה להם שופטים מנהיגים אותם". ואח"כ תבוא "מוקלת לבת ירושלים" - מלכות קבועה שהיא מלכות בית דוד.

עם ישראל מתפתח ומתחזק נגד אויביו

בפרקים הללו מזכיר הנביא את עם ישראל כמו עובר שמתפתח בהריון (מיכה ד ט"ו. מיכה ב. ב). בתחילה צעיר "ואתה בית לחם אפרתה צעיר להיות באלפי יהודה" ממנו יצא מושל כמו שהתנבא יעקב אבינו "ממך לי יצא להיות מושל בישראל ומוצאתיו מקדם מימי עולם". אחר כך יתחזק ויכה את אויביו כאריה טורף "והנה שארית יעקב פגועים בקרב עמים רבים פאריה בבהמות יער כקמיר בעדרי צאן אשר אם עבר ורמס וטרף ואין מציל. תרם ידך על צדיק וכל איביך יפרתו". אמן ואמן.

שאלות לקראת פסח

משחת שיניים צריכה כשרות לפסח?

כתוב באור לציון (חג פח צו) שמוותר להשתמש במשחת שיניים שאינה כשרה לפסח כיון שהיא פסולה מאכילת כלב. ואין לחוש שמא יבלע ממנה כיון שרק מי שמכוון לאוכלו אסור משום 'אחשיבה'. אבל בטעם שאינו מכוון - אין בו אחשיבה. ועוד יש אומרים שבתערובת אין אחשיבה. אבל היום שיש במשחה טעם שלפעמים עשוי ממרכיבים של חמץ, ואדם רוצה בו - יש להחמיר לכתחילה לקנות משחת שיניים כשרה לפסח.

בקבוק שמן זית כשר לפסח שהשתמשו בו לחמץ - חוזר ונעור

ברוב המקומות לא משתמשים בבקבוק שמן או יין שהשתמשו בו לחמץ. השאלה היא אם בדיעבד השתמשו בבקבוק פתוח. האם האוכל מותר באכילה?

תשובה: בדרך כלל לא נוהגים להשתמש בזה. אבל בדיעבד אין איסור כי לא חוששים שמא נכנס בבקבוק חמץ וכדלקמן. הסיבה קשורה למחלוקת אם פירור חמץ שנתערב לפני הפסח בטל או לא. שורש המחלוקת הוא בדין שאומר כי כל איסור שמתערב בכל השנה בטל בשישים. וכל חמץ שמתערב בפסח לא בטל אפילו באלף מחמת חומרת איסור חמץ. יש שאלה אם נתערב החמץ קודם הפסח ונתבטל בשישים, האם כשמגיע פסח החמץ חוזר ומתעורר ולא בטל, או שאומרים אם כבר בטל לפני הפסח, הרי הוא כבר בטל ולא חוזר ומתעורר.

בשו"ע (תמוז ד) פסק לכאורה כדעת הרא"ש שחמץ שנתערב בטל ו"אינו חוזר ונעור בפסח לאסור במשהו, ויש חולקים" וגם הרמ"א כתב שלא מחמירים בתערובת לח בלח "ונוהגין כסברא הראשונה בכל תערובות שהוא לח בלח (שהתערובת התערבה לגמרי) ומיהו בדבר יבש שנתערב יש לחוש לתערובת, כגון פת שנפל ליין אע"פ שנטלו משם, אסור בפסח דחיישינן שמא נשאר לו פירורין ונתנין טעם בפסח".

וכתב החיד"א (ברכי" תמוז יד. מחבר"ר תסו' סק"ה) ומנהג רוב המון העם להקל בדין חוזר ונעור ע"פ דעת מרן ז"ל שפסק בשלחננו"י סי' תמוז ס"ד דלא אמרינן חוזר ונעור לחמץ שנתבטל קודם הפסח בין יבש ביבש בין לח בלח, והכי ס"ל לרבים מן הראשונים. אמנם נהוג רוב החכמים להחמיר בדין חוזר ונעור שלא כדעת מרן ז"ל וחוששים לדעת רבים ועצומים דפליגי עליה ובכללם גדולי הפוסקים הרמב"ם ז"ל בסוף פ"ד מהל' חמץ ומצה וכתב שם החמיר משנה שכן דעת הרבה מהאגונים.

וכן היא דעת הרשב"א כמ"ש הבית יוסף וכן הוא בתשו' הרשב"א סי' תפה' גם רבים מן האחרונים ז"ל כתבו להחמיר בהך דינא דחוזר ונעור ובכללם

האם אפשר להשתמש ברשת של תנור חמץ בפסח, ורק לעטוף אותה בנייר כסף?

מוותר להשתמש בנייר כסף לדבר שקשה להכשיר אותו. חצובות, פלטה שיש וכד'. כל זה בגלל שאין בלוע יוצא מכלי לכלי ללא רוטב (רמ"א י"ד צג). גם אם ישפך אוכל על נייר הכסף ויבלע בו לא יעבור החמץ מהרשת חמץ אל נייר הכסף. יש מהדרים להשתמש בנייר כסף עבה. ויש משתמשים בשתי שכבות שלא יבוא לחשש קריעה. חשוב לנקות את הרשת או את החצובות וכד' וליבש אותם לפני שעוטפים בנייר כסף. שהרי אם לא יעשו כך עלול הטעם הבלוע ברשת לעבור לנייר הכסף וממנו למאכל.

האם מותר למכור קמח במכירת חמץ?

יש קמח שנטחן בטחינה יבשה ויש קמח שנטחן אחרי שריית החיטים במים. הגמרא אומרת ששריית החיטים במים לא מחמיצה אותם (פסחים לו) כל עוד הם לא טחונים. ומכיון שלפעמים החיטים נבקעים בשריה ומחמיצים - לא מתירים בימינו שרייה של חיטים לפני הטחינה לפסח (שו"ע או"ח תנג ה). וכתב כף החיים (סי' פב) "ומכל מקום נראה דמותר לקיימם בביתם החטים כיון דמדינא דש"ס מותרים החטים בלתייהו כל שאינו קרוב להתבקע כמ"ש לקמן סימן תס"ז סעיף ט', והיינו דוקא בשרייה או רחיצה מועטת אבל בשרייה מרובה הוי חמץ גמור כמו דגן שנטבע בנהר". לכן מותר למכורם שזה ספק ספיקא, שמא לא נשטפו, ואם נשטפו - שמא לא התבקעו, ואם התבקעו - הרי מכרנו אותם.

האם מותר להשתמש בטוסטר חמץ כשמעליו יש ארון כשר לפסח

ארון מטבח שמוגבה מעל השיש ומנקים אותו מחמץ ומאחסנים בו מוצרי פסח סגורים. האם מותר להשתמש בטוסטר חמץ שעומד על השיש מתחתיו או לא כי צריך לחשוש לאדים שעולים ממנו? **תשובה:** פסקו בשו"ע ורמ"א (יו"ד קכג כד) על יין של גויים שזוקק לאדים והתעבה - שאסור בשתייה, אע"פ שאין בו רק זיעה הרי הוא כאיסור עצמו. כך אוסרים להשתמש בפסח בוויסקי שמתחילה מערבים לתת שעורה או דגן אחר עם מים חמים כדי להביא לתסיסה. הנוזל התוסס עובר תהליך זיקוק הכולל חימום הנוזל, צבירת האדים שהם האלכוהול שמתאדה, קירורם, ויישון הנוזל בחביות עץ.

לכן פסק המשנ"ב בשער הציון (או"ח תמד ד) שאין לערות רותח לתוך כלי חמץ מכלי פסח, שהאדים העולים מהחמץ שבכלי עלולים לאסור את כלי הפסח שמעליו. אמנם כל זה אסור רק אם האדים ממש צמודים לכלי ולא אם הוא גבוה מעליו.

בסיום מאבקם באה ישראל ומחברת בין הצדדים הטובים של העולם המזרחי עם הצדדים החיוביים של העולם המערבי, ותוסיף עליהם את הקומה המיוחדת של ישראל

הרדב"ז ח"ה סי' ב' אלפים רכט' שכתב דסברא גדולה היא לדעת האומרים חוזר ונעור דאין היתר בהיתר בטל והכא חמץ קודם הפסח מותר הוא ולא שייך בו ביטול וכשנכנס פסח שוב אסור בכל שהוא. ובפר"ח סי' תמז' סק"ה גם כתב להחמיר בהך דינא וס"ל חוזר ונעור. והגאון מהר"י חזן ז"ל בחק"ל דף קנד' ע"ב כתב שקשה להתיר נגד הגאונים שפוסקים חוזר ונעור. ובספר ארץ חיים סי' תמז' העיד כי בזמננו נתפשטה חומרת חוזר ונעור גם בין המון העם, כמו"ש הרב כפי אהרן הנ"ל והוסיף שגם בעיה"ק צפת ת"ו בזמנו מחמירים כל ההמון החוזר ונעור והוא בא בנותן טע"ם לזה נמשך ע"י שרוב הת"ח המחמירים היו מתרחקים מלאכול אצל אחרים מהמון העם המקילים, ולכן אכשור דרי ונעשו כולם אגודה אחת להחמיר. ולפי זה היה ראוי להחמיר בפרור חמץ שנפל לתוך שמן זית. אבל באמת אין כאן ודאות שנפל פרור חמץ אלא שהוא ספק רחוק, ובספק לא מחמירים כנגד דעת מרן בחוזר ונעור. כ"כ החיד"א ורבי חיים פלאג'י, שפסקו שכשיש ספק אם התערב - מותר כי זה ספק ספיקא.

על מי מוטלת חובת בדיקת חמץ בשיבה?

החובה לבדיקת החמץ בחדרי השינה שלהם מוטלת על הבחורים, ואם לא בדקו - צריכים לחזור ולבדוק או לשלוח מישהו שיבדוק במקומם. אמנם, אם יצאו למילואים להציל נפשות - לא צריכים לבדוק בדיקת חמץ. וכמו שאומרת הגמרא וכך ההלכה: "ההולך ביום ארבעה עשר לדבר מצוה, כגון למול את בנו או לאכול סעודת אירוסין בבית חמיו, ונזכר שיש לו חמץ בביתו, אם יכול לחזור לביתו ולבער ולחזור למצותו, יחזור ויבער; ואם לאו, יבטלנו בלבו". שימו לב שמדובר במצוות גדולות של ברית מילה או חתונה, ואעפ"כ אם יכול לחזור ולבדוק - כך יעשה.

אמנם מי שיוצא להציל חיים לא הטריחו אותו כלל לבדוק ומספיק שיעשה ביטול חמץ. "ואם היה הולך להציל מן הנהר ומן הדליקה ומהמפולת ומיד האנס - יבטלנו בלבו ולא יחזור אפילו יש שהות". וכל זה כדי שראשו לא יהיה טרוד בבדיקת החמץ שלו.

האם ניתן להגעיל לפסח מחבת המצופה טפלון?

האם ניתן להגעיל מחבת שהכינו עליה פנצ'יק שהוא חמץ גמור עם מעט מאוד שמן, כי היא מצופה בחומר כלשהו המונע הידבקות?

בשו"ע (תנא יא): מחבת שמטגנין בה מותרת בהגעלה ולא חייבת בליבון כי מטגנים בה עם שמן. וכתב הרמ"א כי יש מחמירין ללבן את המחבת כיון שלפעמים מטגנים במעט שמן וזה כמו אפיה. "אך בלבון כל דהו דהיינו שישרוף עליו קש מבחוץ - סג"י". וכך נוהגים לכתחילה, אבל אם המחבת נקיה - מספיק להגעיל אותה במים רותחים, ובוודאי אם מדובר במחבת טפלון שעלולה להנוק - יגעיל ברותחים.

ספרדיה שנשואה לאשכנזי, האם מותר לה לאכול אפונה?

כעקרון ספרדיה שנשואה לאשכנזי שלא אוכל קטניות בפסח, לא יכולה לאכול בבית קטניות כדי שלא לבלבל את הילדים שצריכים להמשיך את דרך אביהם. אמנם בבית הוריה היא יכולה לאכול קטניות שאסורות על בעלה, כיון שבזמן שהיא מתחתנת היא לא מקבלת על עצמה את כל דיני בעלה. לכן היא גם יכולה להמשיך להתפלל בנוסח שלה וכד'. אבל כשהיא מלמדת את ילדיה להתפלל או לברך ברכת המזון - היא צריכה ללמד אותם בנוסח של בעלה כדי שלא ליצור אצל הילדים בלבול.

ובענין אפונה ירוקה אמר לי פעם מרן הרה"ג אליהו זצוק"ל כי נהגו האשכנזים בירושלים העתיקה לאכול קטניות ירוקות והיו מחמירים רק בקטניות יבשות. ולכן היה מורה לאשכנזים שיכולים להקל בקטניות ירוקות אם הם רוצים, כי זה היה מנהג ירושלים.

האם מותר לתת לקטן לאכול קטניות?

כמובן שהשאלה היא במקרה שהוריו נוהגים איסור בקטניות. התשובה היא שמותר, שהרי הרמב"ם (בפרק י"ז מהל' מאכלות אסורות הלכה כ"ז) כתב, שדבר האסור מדברי סופרים - אסור להאכיל בידים את התינוקות. השלחן ערוך או"ח (שמי"ג) פסק לאסור כדעת הרמב"ם. לעומתו פסק הרשב"א בתשובה ח"א (סי' צ"ב) שאיסור דרבנן מותר להאכיל לתינוק וכ"כ הר"ן (שבת קכ"א ע"א). קטניות אינן אסור דרבנן אלא דבר שאסור רק מכח מנהג ולכן אין מקום לאסור להאכילו לתינוקות במקום הצורך.

ואני זוכר כי פעם הראה לי אבא זצוק"ל בקטנותי מודעה על אוכל לתינוקות שמכיל קטניות, וכתוב בו שצריך לבשלו בכלים נפרדים. ומרן אבא זצוק"ל אמר לי שהמודעה הזו היא טעות שהרי מקור איסור קטניות הוא ברמ"א (תנ"ג) ושם כתב הרמ"א על אורז ושאר מיני קטניות, כי יש אוסרים. "מיהו פשוט דאין אוסרים בדיעבד אם נפלו תוך התבשיל. וכן מותר להדליק בשמנים הנעשים מהם, ואינן אוסרים אם נפלו לתוך התבשיל. וכן מותר להשהות מיני קטניות בבית" וכו'.

ספרדים שנהגו איסור באורז

כתב הפרי חדש (סי' תצ"ז) כי ספרדים שנהגים להחמיר באורז או בקטניות יכולים לבטל מנהגם ע"י התרה, וכמו שפסק בשו"ת רב פעלים ח"ג (או"ח ל'). והטעם כיון שאינו תקנת חכמים אלא מנהג שקיבלו על עצמם בגלל חשש באותו מקום. וכמו שהיו מקומות שלא אכלו מוצרי חלב או סוכר בגלל חשש, וכשעבר החשש אפשר להתיר להם בהתרת נדרים על ידי שלושה.

האם ניתן למכור חמץ לערבי בעת מלחמה?

קניתי כמות גדולה יחסית של בקבוקי בירה וכעת לא מגיעים חברים כי הם במילואים. ולא מצליח לסיים עד פסח.

תשובה: בירה היא חמץ גמור, וכל חמץ גמור לא כדאי להשאיר בבית שכן כתב בשו"ע (תמ"ג) חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח, אסור בהנאה אפילו הניחו שוגג או אנוס. ואם מכרו או נתנו לאינו יהודי שמחוץ לבית קודם הפסח, אע"פ שהישראל מכרו לאינו יהודי ויודע בו שלא יגע בו כלל אלא ישמרנו לו עד לאהר הפסח ויחזור ויתנו לו, מותר ובלבד שיתנו לו מתנה גמורה בלי שום תנאי, או שימכרו לו מכירה גמורה בדבר מועט; אבל מתנה על מנת להחזיר לא מהני".

הנך רואה שהתיר השו"ע מכירה רק אם החמץ אינו בבית היהודי. ונוהגים היום לכתוב בשטרי המכירה שמוכרים לנכרי או משכירים לו את המקום שבו נמצא החמץ. ובאמת דבר זה נראה כהערמה ובמיוחד בעת מלחמה. מי יתן לערבי להכנס לביתו בלילה להשתמש עם החמץ שבבית היהודי? לכן טוב להחזירם לחנות לפני הפסח.

המוצא חמץ זרוק ברחוב יותר מכזית

התורה אומרת "לא יראה לך חמץ". וחכמינו אמרו "שלך אי אתה רואה. אבל של אחרים מותר". לכן אין איסור לראות חמץ זרוק ברחוב שאינו שלו. ואפילו היה שלו והפקירו הרי כעת אינו שלו. ולכן גם לא יגביה אותו כדי לסלקו, שבהגבהה שלו הוא עלול לקנות אותו ולעבור על איסור. אמנם אם אדם חושש שבנו או מישהו אחר יקח אותו ויכשל בו, יגביה אותו ויאמר לעצמו שהוא לא מתכוון לקנותו. וכן אם החמץ מאוס שאינו ראוי לאכילת חלב - אין שום חשש בהרמתו ובהנחתו בפח האשפה.

האם מי שמתפלל ביחידות אומר הלל בתפילת ערבית של ליל הסדר?

בשו"ע (תפ"ד) כתוב "בליל ראשון של פסח גומרין ההלל בצבור בנעימה בברכה תחלה וסוף, וכן בליל שני של שני ימים טובים של גלויות" וכתב הרמ"א "וכל זה אין אנו נוהגים כן, כי אין אנו אומרים בלילה בבית הכנסת



סיפורים על הרב זצ"ל

בדיקת החמץ של סבא

אני זוכרת את בדיקת החמץ בערב פסח. אנחנו היינו מחביאים את עשרת פתיתי החמץ וסבא זצ"ל היה משתף איתנו פעולה בחיפוש. כשהיינו קטנים, סבא היה עושה את זה כמו משחק, כך כולנו היינו שותפים במצווה והכל היה בדרך של כף. במהלך הבדיקה סבא לא היה מדבר והיה עושה לכל דבר סימון "אהמ" - שפירושו: לשים בצד, "אהמ-אהמ" - פירושו: לקרוא לסבתא. תנועת ידיים עם חיוך ענק - פירושה: "איפה החתיכה שהחבאתם כל כך טוב, ואני לא מצליח למוצאה?"

(יעל בן אליהו - נכדת הרב)

חמץ בפסח

סיפרה הרבנית תליט"א: כמה חודשים לפני פסח הייתי מנקה היטב את הבית כדי שלא יהיה בו שום פירור של חמץ. הרב זצ"ל עצמו היה בודק בדיקת חמץ במשך כמה שעות את כל הפינות של הבית כדי שלא יהיה בו שמץ של חמץ.

פעם אחת בליל הסדר הוא לא היה יכול לישון. הוא אמר לי: חלמתי שיש בבית חמץ. אמרתי לו: אם כן, אני לא ישנה בבית אפילו לא רגע אחד. אך זה לא יכול להיות כי ניקיתי את כל הבית ולא היתה פינה שלא בדקת אותה. ביקשתי ממנו שיגיד לי איפה בדיוק זה נמצא, והוא אמר לי: צריך לבדוק!

שוב בדקתי את כל הבית ולא מצאתי כלום. חזרתי אליו וביקשתי שיעשה שאלת חלום. אמר לי: פתחי את הספר. הוא נתן בידי ספר תנ"ך ואמר לי לספור כמה דפים. ספרתי ודפדפתי ואחר כך אמר לי לספור כמה שורות, וספרתי. ואחר כך אמר לי לספור כמה מילים, וספרתי. שאל אותי: איזו מילה יש שם? ואמרתי לו: רפואות.

"לכי לארון התרופות" אמר לי.

הלכתי לארון ומצאתי שם שמן חיטה שרופא הביא לי ביום ערב פסח לתרופה שביקשתי ממנו לטיפול באחד הילדים. הוא הביא את התרופה אחרי בדיקת החמץ ולא חשב שיש בזה בעיה של חמץ, ושמתי את התרופה בארון התרופות. ואילולי החלום של הרב, לא הייתי יודעת שיש לי חמץ בבית.

(הרבנית צביה חנה אליהו תליט"א, אשת הרב)

על כן ראוי שכל גבאי יכין את כל המתפללים שלא יקום מישהו בקנאות להעיר לבאי המקלט. ויכין ממתקים וכיבוד לכל מי שמגיע לבית הכנסת שמשמש כמקלט, ויכין אחד שיספר לילדים סיפורי צדיקים. ואפשר לארגן להם קריאת תהילים או שיחה מעניינת אם הם קשובים. וזה אפשר לעשות בכל מקלט או מרחב מוגן. וראוי מאוד בכל בנין לנצל את ההזדמנות המשותפת במקלט לקירוב לבבות שלא נעשה מספיק בימים אחרים.

תשובה כהלכה

מתיר אסור. האם סי שהיה חבוש בבית-כלא צבאי חייב בברכת הגומלי? האם נכון שדעת מן הגר"ם זיע"א הייתה שאפילו על מעצר במשטרה מברכים? כן. כיוון שניטלה החירות מהאדם, נחשב ביוצא מבית האסורים. על-פי הרב החיד"א.

עלנו עשרה, להורות ולקפץ. על-פי מה נקבע סדר הברכות בתפילת י"ח? תפילת שמונה-עשרה נחלקת לשלושה חלקים: שבתים, בקשות והודאה. בשלוש הברכות הראשונות אנו דומים לעבד שמסדר שבח לפני רבו, בברכות האמצעיות לעבד שמבקש בקשות מרבו, ובשלוש האחרונות לעבד שקיבל פרס מרבו ונפטר והולך לו (ברכות לד, א). על-פי הקבלה יש עוד הרבה הסברים כמוון.

ההלל כלל". והיום יש קהילות רבות של אשכנזים שאומרות הלל בליל פסח בערבית בבית הכנסת שמעלתו רבה ביותר.

ובכף החיים ס"ק מב כתב כי אם שכחו הקהל לומר ההלל בלילי פסחים כשבא לביתו וזכור יאמר תקף ההלל בברכה קודם כל דבר. הרי שגם ביחיד אומרים אותו.

האם נטל"פ מותר בפסח

כשמטארחים אצל קרובי משפחה והם משתמשים בכלים שיש ספק על הכשרתם לפסח. האם אסור לאכול מהאוכל שלהם?

בשו"ע (תמו יא) כתוב כי נותן טעם לפגם, מותר גם בפסח. והרמ"א כותב "שיש מחמירין, וכן נוהגין באלו המדינות. ובמקום שיש מנהג להחמיר, אפילו משהו ונותן טעם לפגם - אסור". אמנם כל מה שאסר הרמ"א הוא בנותן טעם לפגם בתוך הפסח. אבל לפני הפסח בוודאי מותר (משני"ב ס"ק לט). ובכף החיים (ס"ק י) כתב כי אם יש עוד טעם להתיר נותן טעם לפגם - מתירים גם לדעת הרמ"א בדיעבד ולא לכתחילה.

האם מותר להרטיב מצה בפסח?

בגמרא (פסחים לט:) כתוב כי מצה אפוייה שבישלו אותו - לא מחמיצה. כי כשהמצה נאפתה לגמרי - אין חשש חימוץ ע"י הרטבה או בישול. וכך פסק הרמב"ם (בהלכות חמץ ומצה פ"ג ה"ה) והשו"ע (תס"ג) שקמח העשוי ממצה אפוייה וטחונה מותר לבשלו ולא חוששים שמא יחליפו אותו בקמח חיטה רגיל.

אמנם יש נוהגים לא להשתמש בקמח מצה שמא יחליפו אותו במקום שאינם בני תורה (פסחים מ). ויש נוהגים שלא לאכול כלל מצות שבאו במגע עם מים שמא יש קמח לא אפוי על המצות או בתוכן (שו"ת בסוף שו"ע הרב ו). וגם שו"ע הרב כתב "באמת כי גם שאינו איסור גמור וברור מדינא מ"מ המחמיר תבא עליו ברכה ואינו מן המתמיהין לאמר כי היא חומרא בלא טעם". שמא לא התבשל הקמח מספיק.

ומנהג זה לא פשט בכל ישראל וכך גם היה מנהגו של מרן הרב אליהו זצוק"ל להרטיב את המצות בשביל אלה שקשה עליהם לאכול מצה קשה. והכל לכבוד ובשביל שמחת החג שגם היא מצווה דאורייתא.

הכשרת מכות קפה לפסח

אפשר להכשיר מכות קפה לפסח. רוב המשתמשים לא משתמשים בקפסולות של תחליף קפה העשוי מדגנים. ולא משתמשים בתחליף חלב העשוי משיבולת שועל. במכונות כאלה צריך רק לנקות אותם שלא יהיה בהם פירור של חמץ וכד'.

במכונות שבהם הרתיחו חלב של שיבולת שועל. צריכים להכשיר את החלק שבא במגע עם החלב ולשים אותו בתוך מים רותחים. או להרתיח בתוכו מים עם טיפה של סבון נוזלי. ואם השתמשו בקפסולות קפה שעשוי דגנים, צריכים לעשות אותו דבר גם בחלק של הרתיחת הקפה.

האם אפשר להשתמש במכונת קפה, שגוי השתמש?

מותר להשתמש במכונת קפה שהשתמש בה גוי. א] הוא לא מטריף את המכונה. ב] אין להחמיר בדיעבד בבישול עכו"ם בקפה משני טעמים. הטעם הראשון שהקפה מבושל קודם שמגיע למכונת הקפה ואפשר להשתמש בו בשעת דחק גם בלי בישול בשביל להתעורר. הטעם השני שלא אוכלים את קפה הטחון כמות שהוא אלא בתערובת של מים רותחים שהם הרבה יותר מכמות הקפה. ובמים אין איסור של בישול עכו"ם, והקפה בטל אליהם.

מקלט ציבורי שהוא גם בית כנסת ואנשים נכנסים אליו עם פלאפונים וכלבים בית כנסת שנמצא בתוך מקלט ציבורי הוא אורח במקלט, ואינו בית קבע. ולכן אסור למתפללי בית הכנסת למונע מאנשים להכנס למקום הזה אפילו אם הם באים בשבת בלי כיפה או עם פלאפון דלוק וכד'. וראוי לנצל את הזמן הזה שבו אנשים נמצאים בבית הכנסת להאיר להם פנים ולא להעיר להם. ובוודאי המפגש המאיר שלהם עם המתפללים יקרב אותם לאביהם שבשמים.